

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin “Hakem” Kavramına İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi

DOI: 10.26466/opus.691872

*

Mehmet Yazıcı *

* Dr.Öğr.Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, BESYO, Erzincan/Türkiye
E-Posta: myazici@erzincan.edu.tr ORCID: [0000-0002-3210-714X](https://orcid.org/0000-0002-3210-714X)

Öz

Bu araştırmanın amacı Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin hakem kavramıyla ilgili algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz döneminde Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören toplam 119 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış “Hakem ..... gibidir; çünkü,.....” cümlesinin öğrenciler tarafından tamamlanması ile elde edilmiştir. Veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi yoluyla birbirine benzer ifadeler uygun kategoriler altında bir araya getirilmiştir. Verilerin analizi sonucunda öğrencilerin hakem kavramına yönelik 27 olumlu, 14 olumsuz metafor ürettikleri, hakem kavramını çoğunlukla “hakim, terazi, lider ve adalet”, kavramlarıyla açıkladıkları görülmüştür. Üretilen metaforlar üretilme gerekçeleri dikkate alınarak “adalet, yönetim, rehber, güvensizlik ve gelişim temaları altında toplanmıştır. Öğrencilerin üretmiş oldukları metaforlardan en sık tekrarlanan metaforların hakim, terazi ve lider metaforu olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin hakem kavramına yönelik 41 farklı metafor ürettikleri ve hakemi çoğunlukla hakim, terazi, lider ve adalet kavramlarıyla eş anlamlı olarak algıladıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: metafor, hakem, beden eğitimi

Investigation Of Metaphoric Perceptions Of Physical Education And Sports School Students Related to “Referee” Concept

*

Abstract

The aim of this research is to determine the perceptions of university students studying at the school of physical education and sports related to the concept referee through the metaphors. The study group of the research consists of 119 university students studying in Erzincan Binali Yıldırım University School of Physical Education and Sports in the fall semester of the academic year 2019-2020. The data of the research were collected by having the students complete semi-structured sentence “Referee is like.....because.....” developed by the researcher. The data were subjected to content analysis. Similar expressions were classified under appropriate categories through content analysis. As a result of the analysis of the data, it was observed that the students produced 27 positive and 14 negative metaphors for the concept of referee and mostly explained the concept of referee with the concepts “judge, scales, leader and justice”. The produced metaphors were gathered under the themes of “justice, management, guide, distrust and development” considering the reasons for their production. It was determined that the most frequently repeated metaphors produced by the students were the judge, scales and leader. As a result of the research, it was observed that the students produced 41 different metaphors for the concept of referee and perceived the referee synonymous with the concepts of judge, scales, leader and justice.

Keywords: *metaphor, referee, physical education*

Giriş

Metaforlar kavramların zihin dünyamızdaki yansımaları, zihnimizde karşılık bulması zor olan kavramları benzetim yolu ile anlaşılabilir hale getirmenin araçlarıdır. Metaforlar olayların ortaya çıkışı ve işleyişi hakkında bireyin düşüncelerini yapılandıran, onlara yön veren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biridir (Saban, 2004). Metaforlar günlük hayatta kullandığımız dili sadece süslemeye yönelik bir söz sanatından ibaret değildir, onların insan hayatındaki önemi çok daha geniş alanlarda kendini göstermektedir. Metafor kavramı Türkçe ‘de “eğretileme” veya “istiare” olarak kullanılmasına karşın, bu iki kavramın da “metaforun özünü ıskaladığı” (Demir, 2005) düşünülmektedir. Morgan’a (1998) göre “metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavrayışımıza sinen bir düşünce biçimi ve bir görme biçimi anlamına gelir.” Bu yönüyle metafor, bir bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşabileceği güçlü bir zihinsel araçtır. Metafor kavramı, daha az kelime ile ve daha stresli bir şekilde ifade etme ve kelimeleri gerçek anlamlarının ötesinde kullanma sanatıdır. Metaforlar, bir düşünce tarzının diğer bir düşünce tarzı ile yer değiştirmesine imkân sağlar. Birey tarafından, yüksek ölçüde özel, soyut, yeni ve kuramsal bir şeyi keşfetmeye ve anlamaya yardımcı olur (Yob, 2003). Metaforlar bireylerin zihinlerindeki kavramları, farklı kavramlarla açıklamak için çoğunlukla kullandıkları ve öğrenmede bireysel vurgusu olan ifadelerdir. Bu sayede bireyler zihinlerinde var olan kavramlarla yeni kavramları eşleştirerek öğrenmeyi daha kolay hale getirmekte, zihninde kendine göre bir şema oluşturmakta, konuyu daha basit hale getirebilmekte ve soyut kavramları somutlaştırabilmektedirler (Ekici, 2016). Metafor ile birlikte, insanlar eski bilgileri zihinlerinde zaten var olan şemaya yapııştırarak yeni bilgilere bağlarlar. Bu şekilde, insanların geçmiş öğrenme ve kişisel deneyimleri ile yeni öğrenilen kavramlar arasında güçlü bağlantılar kurar. Her spor organizasyonunun farklı özellikleri ve zamanı, tesisleri, sorumlu kişileri ve rakipleri ve hava koşulları her seferinde farklı olması, organizasyonel aktivitenin yüksek düzeyde çaba ve uzmanlık gerektirdiğini göstermektedir (Balci, 1999). Ayrıca, kuruluşların başarılı bir şekilde uygulanması için koordineli bir ekip çalışmasının gerekli olduğuna dikkat etmek de önemlidir. Bu ekip çalışmasında özellikle organizasyonların “adaletli” şekilde yürütülmesinde sorumlu kişiler hakemlerdir. Hakemler sporun her dalında müsabakanın odağında ve müsabakayı dengede

ve adil olarak icra edilmesinde önemli rol oynarlar. Verdikleri kararlar ve uygulamaları ile hem oyuncuların hem de taraftarların tepkilerine kolayca yön verebilecek kadar müsabakanın içinde yer alırlar. Hakemler verdikleri kararlarda bir tutarlılık yakalamak zorundadır. Sosyal baskının hakeme yüklediği sorumluluk; fairplay ruhunda spora müsaade eden, seyir zevkini yükselten, spor ahlakına aykırı davranışlara müsaade etmeyen her yönüyle objektif, kararlı, öz güveni yüksek bir yönetim şekli sergilemektir.(Çelik, 2004) Dünyada ve özellikle ülkemizde hakemler ve sporcular arasında iletişim sıkıntısı yaşanmaktadır. Bu sıkıntının giderilmesinde de hakemlerimize büyük iş düşmektedir. Hakem sahada her zaman güler yüzlü iyi niyetli ve kararlı duruşunu yansıtmalı, vizyonu, diksiyonu ve profili ile insanlara örnek olmalıdır. Çünkü hakemler seçkin ve özel insanlardır. Ülkemizde başta eğitim bilimi olmak üzere, sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinde metaforlarla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Ancak ülkemizde gerçek manada spor anlayışı yerleşmediği (Özer ve Çolakoğlu, 2017) düşüncesi de dikkate alındığında beden eğitimi ve spor alanında hazırlanmış metafor çalışmalarının istenilen düzeyde olduğunu söylemek güçtür. Geçmiş öğrenmelerin ve kişisel deneyimlerin ortak bir düşünce tarzı oluşturduğu alanlar arasında spor ve unsurları yer almaktadır. Spor organizasyonları günümüz dünyasının teknik ve teknolojik koşullarıyla paralellik göstererek gittikçe daha karmaşık ve sevilmesi zor hale gelmiştir. Bu nedenle, daha güçlü uzmanlaşma, işbölümü ve koordinasyon zorunlu hale gelmiştir (Erkal, Güven ve Ayan, 1998). Spor alanındaki kavramlar genelde benzetme yoluyla aktarıldığı için metafor oluşturmaya oldukça uygundur. Bu kavramların bazılarını (güç, kuvvet, zarafet, acizlik vb.) vurgulayan metaforlar günlük hayatımızda da sık sık kullanılmaktadır. “Aslan gibi kükremek”, “kartal gibi süzülme”, “fırtına gibi esmek”, “tazı gibi koşmak”, “ok gibi fırlamak”, “kuğu gibi dans etmek” ve “kaplumbağa gibi gitmek” bunlardan bazılarıdır ve bazı sportif aktivitelerde kültürel özelliklerden beslenilerek oluşturulmuş metaforlarla motivasyon amacıyla ya da hiciv amacıyla kullanılabilir (İnan, Dervent ve Karadağ, 2019). Ayrıca görsel basında sportif yayınlarında diğer bölümlerinden farklı olarak kendine özgü söz dizileri, kalıplar ve metaforlarla dolu bir dile sahiptir. Spor basınında dil kullanımında daha özgür bir ortamın bulunduğu söylenebilir. Yıldız Ekin (2005), gazetelerin başlıklarının incelendiği araştırmada ifadelerde yazımsal sapmaların, deyimlerin, sıfatların, metaforların, benzetmelerin, ki-

şileştirmelerin, abartmaların, ses bilgisel sapmaların, öncelemelerin ve çağrışımların kullanıldığını saptamıştır. Spor basınının dilinin incelendiği bir araştırmada (Talimciler, 2006) Türkiye liglerinin dört şampiyon takımının birbirleri ile oynadıkları müsabakalarda ve yurtdışı müsabakalarında daha çok militarist bir dil ve söylem kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırmaya göre, “Ölüm Kalım Maçı”, “Bu Derbiye Yürek Dayanmaz”, “Yüksek Gerilim-Kapışma-Parçalamak-Düello”, “Rus Ruleti”, “Kıdemli Yüzbaşı”, “F16”, “Hizaya Sokmak”, “Keskin Nişancı”, “Kapışma”, “Nakavt”, “OHAL”, “İmha Planı” gibi kelimeler sıkça kullanılmaktadır. Son yıllarda metafor konusunda yapılan araştırmaların sayısının artmasının bireylerin dünyalarını anlamlandırma ve yapılandırılmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme aracı olmasının etkisi büyüktür (Arslan ve Bayrakçı, 2006). Uluslararası literatür incelendiğinde sportif örgütler ve metaforlar üzerine çalışmalar olduğu görülmektedir (Bies, 1996; Melão ve Pidd, 2000; Boje, Luhman & Cunliffe, 2003; Cornelissen, 2006; Eruzun, Kınalı ve Öğüt, 2017; Cornelissen, Holt ve Zundel, 2011; Miller, 2008; Kurtipek ve Güngör, 2019). Ulusal literatür incelendiğinde beden eğitimi ve spor ile ilgili birçok metafor çalışmasına rastlanmasına karşın (Yetim ve Kalfa, 2019; Kurtipek ve Sönmezoğlu, 2018; Arğan ve ark., 2018; Hazar ve ark., 2017; Hızıroğlu ve Uslu, 2017; Özbek ve ark., 2017; Namli ve ark., 2016; Yılmaz ve ark., 2014) “hakem” kavramına yönelik metafor çalışmasına rastlanamamıştır. Spor organizasyonlarında etkin bir yere sahip olan hakemlerin nasıl algılandığı ile ilgili tespitler önem arz etmektedir. Bu çalışmanın temel amacı Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören üniversite öğrencilerin hakem kavramına yönelik algılarının metaforlar yardımıyla belirlenmesidir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

- Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin hakem kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforlar nelerdir?
- Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin, hakem kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar ortak özellikler bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

Yöntem

Araştırma, Beden Eğitimi ve Spor yüksekokulu öğrencilerinin hakem kavramına ilişkin metaforik algılarını tespit etmek amacıyla nitel araştırma yönteminde olgu bilim deseninde tasarlanmıştır. Olgu bilim çalışmaları, bireylerin bir olguyla ilgili yaşantıları, algıları ve bunlara yükledikleri anlamları belirlemeyi amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Metafor yöntemi ise, bir konu ya da olgu üzerindeki algıların ortaya çıkarılmasında kullanılan bir yöntemdir. Bu nedenle çalışma kapsamında üniversite öğrencilerinin algılarının belirlenmesinde metafor tekniğinden yararlanılmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz döneminde Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören toplam 119 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Açık uçlu ifadede oluşan görüşme formunda öğrencilerin "Hakem.....gibidir; Çünkü, ... "cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Birinci boşlukta hakem denince akla gelen somut nesne veya soyut kavramların yazılması, ikinci boşlukta ise nedeninin yazılması istenmiştir

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi süreci, (i) verilerin kodlanması, (ii) temaların bulunması, (iii) verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi, (iv) bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklindedir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Üretilen metaforlar daha sonra alanda uzman beş öğretim üyesinin görüşleri de dikkate alınarak birbirine benzer ifadeler aynı kategorilerde birleştirilerek temalar halinde sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlilik

Nitel çalışmalarda geçerlik, olguyu çalışmayı yapanın etkilemeden var olan şekliyle ve tarafsız halde gözlemesi ve elde etmesi olarak ifade edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada elde edilen verilerin analizinde tüm metaforlar (geçerli geçersiz farkı gözetilmeksizin) listelenmiştir. Öğrenciler toplamda 132 metafor üretmişlerdir. Metaforun belirtilip gerekçenin belirtilmediği metaforlar namus, hayat, ağaç, köy çocuğu, fotoğraf makinesi, var, kağıt, orta direk, aslan, başkan(x2), eski sevgili, hiçbir fikrim yok, ifadeleri çalışmadan çıkarılmıştır. Sonuç olarak, üretilen 132 metafordan geçersiz olan 13’ü çıkarılarak, çalışmaya kalan 119 metafor ile devam edilmiştir. Üretilen metaforlar “Hakem” kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından irdelenerek, öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar alanda uzman öğretim elemanlarına verilerek metaforların hangi kavramlarla ilişkilenebileceği belirlenmeye çalışılmış ve sonuçta 6 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu kavramsal kategoriler; adalet, yönetim, rehber, gelişim, güven ve güvensizlik olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonra tekrar güven ve güvensizlik kavramları ile alakalı metaforlar incelenerek güvensizlik kategorisine karar verilmiştir. Dolayısıyla kavramsal kategoriler; 1)Adalet, 2)Yönetim, 3)Rehber, 4)Gelişim, ve 5)Güvensizlik olarak belirlenmiştir. Çalışmanın geçerlik ve güvenirliliği ile ilgili olarak elde edilen veriler spor alanında uzman 5 araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz ve yorumlama basamaklarından geçirilmiş ve elde edilen sonuçların güvenirliliği Miles, Hubermann ve Saldana’nın (1994) formülü ($\text{Güvenirlilik} = \text{görüş birliği} / \text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı} \times 100$) ile test edilmiştir. Çalışmada uzmanlar arasındaki uyuşma oranı, 90 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değer değerlendiriciler arasındaki uyumun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Bulgular

Araştırmanın bu kısmında verilerin analizinden elde edilen bulgulara ve bulgulara dayalı olarak yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Hakem Kavramına İlişkin Olarak Üretilen Olumlu ve Olumsuz Metaforlar

Metaforlar	Üretim gerekçesi	f
Hâkim	Kararlarında tarafsızdır, sonucu tayin eder	20
Terazi	Doğruyu gösterir	16
Lider	Adaleti sağlar	14
Adalet	Hakkı kişiye karar verir	9
Sahanın kralı	Her şey onun elindedir	6
Baba	Hem adaletli hem de aile gibi yönetir	5
Anne	Birden fazla kişiyi kurallara göre yönetir	4
Müdür	Disiplini sağlar	3
Öğretmen	Etrafındakileri yöneterek doğru yolu gösterir	3
Pusul	Doğru yolu gösterir	3
Yasaya	Düzeni sağlar	2
Su	Aktığında yerini bulur	2
Koşucu	Sürekli koşar	2
Vicdan	Görevini doğru yaparsa rahatlar	1
Zeytin dalı	Adaletin simgesidir	1
Savcı	Adil davranır	1
Kitap	Bütün kurallara hâkimdir	1
Mahalle abisi	Kişileri kontrol ederek onların hareketlerine göre davranır	1
Yıldız	Kendini geliştirdikçe parlar	1
Süpermen	Adaleti savunur	1
Yapboz	Parçalar birleşince bütün oluşur	1
Hoca	Yön gösterir	1
Kamera	Yapılan her şeyi görür	1
Deniz feneri	Tam ortada göze çok çarpar	1
Vali	Maçın amiridir	1
Polis	Düzeni sağlar	1
Trafik lambası	Sinyallerle hareket ettirir	1
TOPLAM		103
Para	Kimin eline geçerse o kadar değer görür	3
Boks torbası	Ne yaparsan yap cevap vermez	1
Top	Her tarafa gider	1
Kadın	Bazen mutlu eder bazen verem eder	1
Gezegene benzer	Kimimin etrafında döneceğine sistem karar verir	1
Bukalemun	Adamına göre oynar	1
Düdüklü tencere	Yeri gelince öter, yeri gelince de mutfağı batırır	1
Dünya	Kime satılırsa ona döner	1
Hammurabi kanununa	Yanlış kararları çok sert cezalandırır	1
Ansiklopedi	Yeni sistemi(var)anlamakta zorlanır	1
Kart	Nerde çıkacağını bilemeyiz	1
Tarı	Kimin kazanıp kimin kaybedeceğine karar verir	1
Günah keçisi	Bütün suç ona yüklenir	1
Sokak lambası	Kime yandığı belli değildir	1
TOPLAM		16

Olumlu metaforlar (27)

Olumsuz metaforlar (14)

Tablo 2. Hakem kavramına ilişkin üretilen metaforlar ve kategorileri

Temalar	Metaforlar
Adalet	Hâkim(20), Adalet(9), Terazi(16), Vicdan(1), Zeytin dalı(1), Savcı(1), Süpermen(1), Hammurabi kanununa(1), Tanrı(1),
Yönetim	Lider(14), Sahanın kralı(6), baba(5), Anne(4), Müdür(3), Yasa(2), Mahalle abisi(1), Gezegene benzer(1), Vali(1),
Rehber	Öğretmen(3), Pusula(3), Hoca(1), Kitap(1), deniz feneri(1), trafik lambası(1)
Gelişim	Para(3), Su(2), Koşucu(2), Top(1), Yıldız(1), Yapboz(1), Ansiklopedi(1)
Güvensizlik	Boks torbası(1), Kadın(1), Bukalemun(1), Düdüklü tencere(1), Dünya(1), Kart(1), Günah keçisi(1), Sokak lambası(1), Kamera(1), polis(1)

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin toplam 119 adet metafor ürettikleri görülmektedir. Üretilen metaforların büyük bir kısmı(103) genellikle olumlu gerekçeler belirtilerek üretilmişlerdir. Bunun yanında öğrencilerin 16 adet de olumsuz metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin hakem kavramına ilişkin daha çok soyut metaforlar ürettikleri tespit edilmiştir. Özellikle somut varlıklardan terazi kavramı ile üretmiş oldukları metaforunda yüksek oranda hakemi sembolize ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 2’de öğrencilerin ürettikleri metaforların temalar altında kategorize edilmiş hali sunulmuştur. Öğrencilerin ürettikleri metaforlar; adalet, yönetim, rehber, gelişim ve güvensizlik olmak üzere 5 tema altında toplanmıştır. Öğrencilerin ürettikleri metaforların genellikle (51) adalet teması altında toplanmıştır. Adalet temasını sırasıyla yönetim (37), Gelişim (11) rehber (10) ve Güvensizlik (10) temalarının takip ettiği görülmektedir. Temalar altında en çok tercih edilen metaforlar incelendiğinde Adalet teması altında öğrencilerin en çok (20) hâkim metaforunu ürettikleri, daha sonra sırasıyla terazi (16) ve adalet (9) metaforlarını ürettikleri görülmektedir. Yönetim teması altında en çok lider (14), sahanın kralı (6), baba (5), anne (4), müdür (3), metaforların tercih edildiği görülmektedir. Gelişim temasında Para (3), su (2), koşucu (2), metaforlarının üretildiği görülmektedir. Güvensizlik temasında ise Boks torbası, Kadın, Bukalemun, Düdüklü tencere, Dünya, Kart, Günah keçisi, Sokak lambası, Kamera, polis metaforları tercih edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin hakem kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar incelenmiştir. Araştırma sonucunda

BESYO öğrencileri hakem kavramı ile ilgili olarak 41 farklı kelime kullanılarak toplam 119 adet metafor üretmişlerdir. Üretilen metaforların büyük bir kısmı (103) olumlu diyebileceğimiz gerekçeler belirtilerek üretilmişlerdir. Bunun yanında öğrencilerin 16 adet de olumsuz metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin hakem kavramına ilişkin daha çok hakim, lider, adalet gibi soyut metaforlar ürettikleri tespit edilmiştir. Özellikle somut varlıklardan terazi kavramı ile üretmiş oldukları metaforunda yüksek oranda hakemi sembolize ettiğini söylemek mümkündür. Metaforların 14'ü ise olumsuz gerekçelerden yola çıkılarak üretilmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan yola çıkarak hakem kavramı ile adalet ve eşitlik kavramlarının ilişkilendirildiği söylenebilir. Katılımcıların olumsuz olarak ifade edilen para metaforu ile hakemi "kimin eline geçer ise o kadar değer görür" şeklinde ifade ettikleri tespit edilmiştir. Hakem kavramının bu şekilde algılanıyor olmasının hakemlik görevini icra edenler açısından pek hoşnut olunan bir durum olmasa gerektir. Katılımcıların ürettikleri metaforların genellikle adalet teması altında toplandığı görülmektedir. Temalar arasında en çok tercih edilen metaforlar incelendiğinde Adalet teması altında öğrencilerin hâkim metaforunu ürettikleri, daha sonra sırasıyla terazi ve adalet metaforlarını ürettikleri görülmüştür. Taraftarların ve kamuoyunun hakeme yüklediği bir görev ve bir değer mevcuttur. Doğru, güvenilir kararlar vermesi beklenen hakemlerin aynı zamanda şeffaf bir yönetim anlayışına sahip olması gerekmektedir. Çünkü toplumun bir hakemden beklentisi, seyir zevkini yaratması, görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi, çağdaş bir şekilde oyunu yönetebilmesidir (Çelik, 2004). Hakemler bazen verdikleri kararlarla maçın sonucuna direk etki edebilmektedirler. Seyirciler" bazen öyle müsabakalar izliyoruz ki kazanması gereken takım hakemin hatası yüzünden kaybediyor" cümlesi ile adalet kavramına vurgu yapmaktadırlar. Başka bir seyirci de ilkinin destekler nitelikte "Bazen hakemler için eyyamcılık suçlaması olabiliyor ve taraftarlar adaletli bir oyun seyretmek istiyor" ifadesi ile hakemlerin yönetimlerinde adaletli olunması anlamında beklenti gösterdikleri ifade edilmektedir(Engin ve Çelik, 2019).Dolayısıyla hakemlerin hakkaniyet içerisinde adil yönetim göstermelerinin taraftarların dolayısıyla da toplumun beklentisi olduğunu söylemek yanlış olmasa gerektir. Aksi takdirde toplumun adil alması gerekene karşı olumsuz tavır sergileme dürtüsünü yükselecektir. Bu da istenen bir durum değildir. Hakemler hem büyük bir baskı ortamında karar vermek durumundadırlar hem de çok kısa bir süre içerisinde kararlarını açıklamakla

yükümlüdürler. (Evans ve Bellon 2000).Teknolojik gelişmelerin ve yeniliklerin hızlı yaşandığı 21.yy.'da, hakemlerimizin de sistem hakkındaki görüşleri dikkate alındığında, futbolda ve pek çok spor branşında adalet sağlama adına daha fazla yeniliğin gelebileceğini söylemek mümkündür.(Engin ve Çelik,2019) Toplumunu oluşturan bireylerin eğitim ve becerisine katkı sağlayan teknolojik gelişim, karar alma mekanizmalarının daha iyi işlemesine ve bireylerin bu mekanizmalarda aktif rol almasına katkı sağlayacaktır(Orhan ve Genç 2018). Birçok spor branşında uygulamasına başlanan videolu yardım yardım sisteminin spor müsabakalarında daha adaletli kararların çıkması adına önemli yenilikler olduğunu görmekteyiz. Ancak bunların hakem hatalarını azaltmaya yönelik olmakla birlikte hataların tamamen ortadan kaldıracığını düşünmek yanlış olur. Kaldı ki video yardımcı hakem uygulamalarına rağmen hakemler hala konuşulmaya ve tartışılmaya devam etmektedir. Çünkü müsabakalar bünyesinde gri alanları bolca barındıran, takip edenlere rahatlıkla “bence-sence” ile başlayan cümleler kurdurabilen karşılaşmalardır. Üniversite öğrencilerinin hakem kavramına çoğunlukla adaleti simgeleyen hâkim, adalet, terazi metaforlarını yakıştırmalarının teknolojik yardımcılarla da olsa adaletin tecelli ettirilmesine karşı inançlarını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların hakem kavramını genel olarak olumlu algıladığını söyleyebiliriz. Belki de beklenti bu sonucun tersine bir yaklaşım olarak ortaya çıkması yönünde idi. Ancak Yüksekokul öğrencilerinin birçok spor branşında eğitim öğretim almalarından kaynaklı hakemi sadece futbol hakemliği üzerinden değerlendirmemiş olabilecekleri varsayımı bu sonuca sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Bunun yanında Besyo öğrencilerinin kısmen de olsa olumsuz metaforlar ürettikleri de tespit edilmiştir. Hakemin toplum tarafından algılanma şekli şüphesiz ona olan inancın korunması ve müsabakaların hakkaniyet içerisinde icra edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Hakem kavramına yönelik metaforik düşünceler sadece futbol hakemliğini kapsamasına da yüksek oranda futbol hakemliği üzerinden düşünülmektedir. Bunun da ülkemiz açısından spor denince futbol, hakem denince de futbol hakemi algısının akla gelmesi olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Üretilen metaforlarda olumsuzluk olarak hakemlerin “Kimin eline geçerse o kadar değer görür, adamına göre oynar, kime satılırsa ona döner” gibi toplum tarafından hoş karşılanmayacak temalarla hakemlerin ifade edildiğini görmekteyiz.

Çalışmamıza katılan öğrencilerin çoğunlukla adalet kavramını sembolize hakim, terazi metaforları ürettikleri görülmektedir. Müsabakalarda adil ve

hakkaniyeti içerisinde yönetim sergilemenin önemi büyüktür. Sportif mücadele ve daha sonrasında ortaya çıkabilecek saldırganlığın önlenmesinde hakemler etkili bir unsur olarak görülmektedir. Hakemlerin adil kararlar vermemesi hem oyuncuları hem de taraftarları şiddete sevk edebilmektedir(Özmaden, 2004). Toplumda karşılığı olan ve bir gereklilik sonucu oluşan ihtiyaçlara göre birçok alanda ihtisaslaşma görülmekte iken, toplumun çoğunluğunu ilgilendiren, yüksek miktarda endüstri oluşturan spor olgusu içerisinde hakemlik müessesesinin bir okulunun olmaması bu alanda ihtisaslaşmaya yarayacak bir sistemin oluşturulmamış olması hem ülkemiz hem de dünya açısından bir eksiklik olduğu görülmektedir. Hakemliğin bir meslek ve ihtisas dalı biçiminde kabul edilmemesi, spor dallarıyla uzak-yakın ilişkisi olmayan kişilerin hakemliğe talip olması, asli hakem seviyesine geldikten sonra mesleğiyle ilgili gelişmeleri izlememeleri sebebiyle, idari ve hatta hukuki birçok hataların doğması önlenememektedir. Müsabakalarda çıkan olaylardan doğan sorumluluk, iyi eğitilmemiş sporcu, idareci ve taraftar kitlesine ait olduğu kadar bilgili, soğukkanlı ve mesleğinin ayrıntılarını bilmeyen hakemlere de aittir (Keten, 1993). Özmaden ve Yıldırım'ın(2003), yapmış oldukları araştırmada seyirci saldırganlığı üzerinde - çok etkili- olan birinci etken olarak %56.4 oranı ile "hakem" görülmektedir. Hakem kavramı tüm hakemleri kapsamaktadır. Günümüzde çağdaş hakem, branşındaki değişimleri takip eden ve merkez hakem kurulu talimatlarını takip edip uygulayan, hakemlik kurumunun prensiplerine saygılı, arkadaşlarına ışık tutan, kendine güvenen, mütevazı, bilgili, görgülü ve kültürlü bir portre çizen kişi olarak tanımlanmaktadır (Özmaden, 2004). Ancak günümüz spor olgusuna özellikle ülkemiz açısından bakıldığında sporun futbol ile özdeş kavram olarak ifade edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de en yaygın spor dalı olan futbol, şiddet olaylarının yoğun olarak yaşandığı branş olma özelliğine de sahiptir. Futbol taraftarları üzerinde yapılan bir araştırmada (Kuru ve Var, 2009), hakemin seyirci saldırganlığı üzerinde en etkili unsurlar arasında olduğunu saptanmıştır.

Sonuç olarak, Araştırmadan elde edilen sonuçlar dikkate alındığında beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin hakem kavramına yönelik olarak ürettikleri metaforlar çoğunlukla adalet teması altında toplandığı görülmüştür. Adalet temasını yönetim ve rehber teması takip etmiştir. Öğrenciler adalet teması altında en sık hakim metaforunu tekrar ettikleri görülmüş-

tür. Araştırma sonucunda öğrencilerin temalar dikkate alındığında hakemleri olumlu anlamda tasvir ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte hakem kavramının güvensizlik teması altında toplanan metaforlar aracılığı ile olumsuz olarak da imgelendiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencileri kapsadığından hakem kavramına yönelik daha geniş çapta çalışmaların yapılması hakem kavramına yönelik az da olsa olumsuz alguların azaltılması, özellikle sporculara ve kamuoyuna yönelik olumsuz alguların ortadan kaldırılmasında etkili olacaktır. Spor bilimleri fakülteleri ve Beden eğitimi ve spor yüksekokulları bünyesinde hakemlik bölümlerinin açılması hakemliğin bir meslek olarak icra edilesi bu alandaki birçok probleme de çözüm oluşturacağı düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Investigation Of Metaphoric Perceptions Of Physical Education And Sports School Students Related to “Referee” Concept

*

Mehmet Yazıcı

Erzincan Binali Yıldırım University

Metaphors are the reflections of the concepts in our mental world and the means of making these concepts understandable by simulation, which are difficult to find an answer in our minds. Metaphors are one of the most powerful mental tools that structure, direct and control the individual's thoughts about the emergence and functioning of events. (Saban, 2004). It is the art of expressing with less words and more stress and using words beyond their real meaning. Metaphors allow one way of thinking to be replaced by another. They help the individual discover and understand something highly sophisticated, abstract, new and theoretical (Yob, 2003). In this way, individuals make learning easier by matching new concepts with existing ones in their minds, creating a chart, making the subject simpler and embody abstract concepts (Ekici, 2016). That every sports organization has different attributes, time, facilities, responsible persons and competitors and weather conditions shows that organizational activity requires a high level of effort and expertise (Balci, 1999). It is also important to note that a coordinated team-work is necessary for the successful implementation of organizations. In this team-work, the referees are responsible for the organization's “fair” conduct. Referees play an important role in the focus of the competition in every branch of sports, and in the fair execution of the competition. They take part in the competition enough to easily direct the reactions of both the players and the fans with their decisions and applications.

In our country, many studies have been conducted on metaphors in different disciplines of social sciences, especially educational science. However, considering the idea that there is no real sense of sports in our country (Özer and Çolakoğlu, 2017), it is difficult to say that studies on metaphor conducted in the field of physical education and sports are at the desired level. Sports organizations have become more and more complex and difficult to love, in

parallel with the technical and technological conditions of today's world. Therefore, stronger specialization, division of labor and coordination have become imperative (Erkal, Güven & Ayan, 1998). Since the concepts in sports are usually conveyed through analogy, they are very suitable for creating metaphor. When the international literature is analyzed, it is seen that there are studies on sports organizations and metaphors (Bies, 1996; Melão and Pidd, 2000; Boje, Luhman & Cunliffe, 2003; Cornelissen, 2006; Eruzun, Kınalı and Ögüt, 2017; Cornelissen, Holt and Zundel, 2011; Miller, 2008; Kurtipek and Güngör, 2019). When the national literature is analyzed, although there are many metaphor studies about physical education and sports, (Yetim and Kalfa, 2019; Kurtipek and Sönmezoğlu, 2018; Argan et al., 2018; Hazar, et al. 2017; Hızıroğlu and Uslu, 2017; Özbek et al, 2017; Namlı et al., 2016; Yılmaz et al., 2014), no metaphor study on the concept of “referee” has been found. Therefore, it is possible to say that the determination is important about how the referees, who have an effective place in sports organizations, are perceived.

The main purpose of this study is to determine the perceptions of university students studying at the School of Physical Education and Sports related to referee concept with the help of metaphors.

In order to determine the metaphorical perceptions of the students of the School of Physical Education and Sports, the concept of referee was designed phenomenologically in qualitative research method (Yıldırım & Şimşek, 2011). Metaphor method, on the other hand, is a method used to reveal perceptions on a subject or phenomenon. The aim of the research is to determine the perceptions of university students studying at the school of physical education and sports through the metaphors. The study group of the research consists of 119 university students studying at Erzincan Binali Yıldırım University School of Physical Education and Sports in the fall semester of the 2019-2020 academic year. The data of the research have been collected by a semi-structured developed by the researcher by having the students complete the sentence “Referee is like..... because.....”. The data were exposed to content analysis. Similar expressions were classified under appropriate categories through content analysis. The results of the analysis showed that the students produced 27 positive and 14 negative metaphors for the concept of referee and mostly explained the concept of referee with the concepts of “judge, balance, leader and justice”. The metaphors produced

have been gathered under the themes of “justice, management, guide, distrust and development” considering the reasons for their production. It has been determined that the most frequently repeated metaphors produced by students are the dominant, balance and leader metaphors. As a result of the research, it was observed that the students produced 41 different metaphors for the concept of referee and perceived the referee mostly with the concepts of judge, balance, leader and justice.

In the research, the metaphors of the students of physical education and sports college about the concept of referee were examined. As a result of the research, PES students produced totally 119 metaphors regarding the concept of referee using 41 different words. Most of the metaphors (103) were produced by stating the reasons that we can call positive. In addition, it was determined that students produced 16 negative metaphors. It was found that students produced abstract metaphors such as judges, leaders and justice related to the concept of referee. It is possible to say that it symbolizes a high rate of referees especially in the metaphor they produce with the concept of balance from concrete objects. 14 of the metaphors were produced based on negative reasons. Based on the answers given by the students, it can be said that the concept of referee and justice and equality are related.

When the results obtained from the research were taken into consideration, it was observed that the metaphors produced by the students of physical education and sports school for the concept of referee were mostly classified under the theme of justice. The justice theme was followed by the management and guidance theme. Students were observed to repeat the most common judge metaphor under the theme of justice. As a result of the research, it was concluded that the students depicted the referees positively when the themes were taken into consideration. However, it was concluded that the concept of referee was negatively imagined through metaphors collected under the theme of insecurity. Since the study includes students studying at the school of physical education and sports, it will be effective to reduce the negative perceptions towards the concept of referee, especially to eliminate negative perceptions towards the athletes and the public. It is believed that opening arbitration departments within the faculties of sports sciences and Physical education and sports colleges and performing arbitration as a profession will solve concerning many problems.

Kaynakça / References

- Argan M., Özgen C., Yetim G. ve Çakır K.D. (2018). Futbol haberlerinde metafor kullanımı: Türkiye’deki gazetelere yönelik içerik analizi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(71), 321- 333.
- Arslan, M. M., ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 35(171), 100-108.
- Balcı, V. (1999). *Sports activities planning and management*. Ankara: Bağırğan Publisher
- Bies, W. (1996). Thinking with the help of images: On the metaphors of knowledge organization. *Knowledge organization*, 23(1), 3-8. <https://doi.org/10.5771/0943-7444-1996-1-3>
- Boje, D. M., Luhman, J. T., ve Cunliffe, A. L. (2003). A dialectic perspective on the organization theatre metaphor. *American Communication Journal*, 6(2), 1-16.
- Cornelissen, J. P. (2006). Metaphor and the dynamics of knowledge in organization theory: A case study of the organizational identity metaphor. *Journal of Management Studies*, 43(4), 683-709. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2006.00607.x>
- Cornelissen, J. P., Holt, R., ve Zundel, M. (2011). The role of analogy and metaphor in the framing and legitimization of strategic change. *Organization Studies*, 32(12), 1701-1716. <https://doi.org/10.1177/0170840611425729>.
- Çelik, S. (2004). *Hakem, dördüncü hakem, yardımcı hakem ve gözlemciler el kitabı*. EPAK: Eğitim. planlama. alt. komisyonu. Ankara.
- Demir, G. Y. (2005). Çevirenin önsözü. G. Lakoff ve M. Johnson (yaz.) *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil*, 11-15.
- Ekici, G. (2016). Biyoloji öğretmeni adaylarının mikroskop kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi: Bir metafor analizi çalışması. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 17(1).
- Engin, S. G., ve Çelik, V. O. (2019). VAR’lığın yeter! hakemlerin gözünden video yardımcı hakem sistemi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 7(2), 53-68.
- Erkal, M. E., Güven, Ö., ve Ayan, D. (1998). *Sociological angle of sports*. Istanbul: Der Publications.
- Eruzun, C., Kınalı, Y., ve Öğüt, E. E. E. (2017). A Qualitative view into the employment problems of sports management graduates in Turkey. *Uluslararası Rekreasyon ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 13-21. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/ijr/issue/32895/363851>.

- Evans, R. ve Bellion E. (2000). For the good of the game. *Youth Sports International*, California, USA
- Hazar, Z., Tekkurşun, D. G., ve Dalkıran, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinin geleneksel oyun ve dijital oyun algılarının incelenmesi: Karşılaştırmalı metafor çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(4), 179-190.
- Hızıroğlu Ö.S., Uslu M. (2017). Üniversite öğrencilerinin “rekreatif faaliyet” kavramına ilişkin metaforik algıları. (Ed. R. Arı, M. Uslu ve H. Pepe), *Sağlık ve Spor Araştırmaları*, içinde (s.80-97)
- İnan, M., Derwent, F. ve Karadağ, B. (2019) Spor Paydaşlarının fairplay kavramına ilişkin metaforik algıları, *Spor Bilimleri Dergisi*, 30 (2), 85-95
- Keten, M. (1993). *Türkiye’de spor* (2. Baskı), İstanbul, Polat Ofset.
- Kurtipek S., ve Sönmezoglu U. (2018). Determination of the perceptions of sports managers about sport concept: A metaphor analysis study. *International Journal of Higher Education*, 7(4), 17-25. Doi: 10.5430/ijhe.v7n4p17
- Kurtipek, S., ve Gungor, N. B. (2019). Determination of the perceptions of sport managers on the concept of organization: A metaphor analysis study. *Journal of Education and Training Studies*, 7(2), 57-63.
- Kuru, E., ve Var, L. (2009). futbol seyircilerinin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında betimsel bir çalışma: Kırşehir ili örneği. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 10(2).
- Melão, N., ve Pidd, M. (2000). A conceptual framework for understanding business processes and business process modelling. *Information systems journal*, 10(2), 105-129. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2575.2000.00075.x>
- Miles, M. B., Huberman, M. A., ve Saldana, J. (1994). *Qualitative analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miller, K. (2008). *Organizational communication: Approaches and processes (5th Ed.)*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*. (Çev. G. Bulut), İstanbul: MESS Yayınları.
- Namlı, A., Temel, C., ve Güllü, M. (2017). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin ürettikleri metaforlar. *Kastamonu Education Journal*, 25(2), 479-496.
- Orhan, A., ve Genç, S. Y. (2018). Bilişim teknolojisindeki gelişimin sosyoekonomik etkileri. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 264-275.
- Özbek O., Beyazoglu G., ve Koçak F. (2017). Spor eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin kadın sporcu algıları. *Uluslararası Balkan Spor Bilimleri Kongresi bildiri kitabı*, 498.

- Özer,U ve Çolakoğlu,T.,(2017). Çağdaş spor bilincinin oluşmasına ilişkin spor yöneticilerinin görüşleri. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 1-11
- Özmaden, M. (2004). *Seyircilere göre futbolda saldırganlığı teşvik eden faktörler üzerine bir araştırma*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özmaden, M., ve Yıldırım, İ. (2003). Futbola ilişkin dışsal etkenlerin seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeylerinin araştırılması. *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Ankara*, 188-198.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmenleri adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Talimciler, A. (2006). Yeni futbol: Medyanın yarattığı yeni olanaklarla küreselleşen; müşteri/taftar kitlesine dayanan ve tüketim odaklı bir oyun/iş. *Gündelik Hayat ve Medya*, içinde (s.173-212) *Ebabil Yayınları, Ankara*.
- Yetim, A. A., ve Kalfa, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin sporla ilgili metaforik algıları ve spor etkinliği dersi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 41-54.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız-Ekin, M. T. (2005). Spor basınında futbol anlatım dili: manşet ve başlıklar. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 93-106.
- Yılmaz, İ., Türkmen, M., Bektaş, F., Gül, M., Arslan, F., ve Karaman, G. (2014). Analyzing wrestlers' perceptions of wrestling by studying the metaphors of the athletes from the Turkish National Team. *International Journal of Wrestling Science*, 4(2), 48-54.
- Yob, I. M.(2003) Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 130.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Yazıcı, M. (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin “hakem” kavramına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(10. Yıl Özel Sayısı), 4911-4929. DOI: 10.26466/opus.691872